

SABRİ ESAT SIYAVUŞGİL (1907 - 1968)

N. ARKUN

Umumî Psikoloji Kürsüsü, İstanbul Üniversitesi

Psikoloji camiası değerli bir hocasını kaybetmiş bulunmaktadır. Üniversite ve sanat çevrelerinde yakından tanınan S. E. Siyavuşgil'in ölümü çok erken ve ani olmuştur.

1907 tarihinde İstanbul'da doğmuş bulunan S. E. Siyavuşgil, orta öğrenimini Antalya ve İstanbul'da tamamladıktan sonra Hukuk Fakültesinde okurken bir Devlet imtihanını kazanarak 1928'de felsefe tahsili yapmak üzere Fransa'ya gitmiştir. Lyon ve Dijon'da tahsilini bitirip yurda dönmüş, bir süre Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsünde ders verdikten sonra, yeni kurulan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Felsefe Kürsüsüne psikoloji doçenti olarak alınmış ve çalışmaya başlamıştır (1933).

1942'de psikoloji profesörü olmuş, 1953'de Ord. Prof. M. Şekip Tunç'un emekliliğinden sonra Umumî Psikoloji kürsü profesörlüğüne getirilmiş ve ölümüne kadar bunu sürdürmüştür. Bu arada Türk Psikoloji Cemiyetinin kurucularından olup, uzun müddet bu cemiyetin başkanlığını yapmıştır.

S. E. Siyavuşgil, dünya hakkında geniş bir görüşe sahipti. Bunu gerek geniş tarih bilgisine, gerek çeşitli ülkelere sık sık yaptığı seyahatlerden edindiği kanaatlere borçluydu. Aynı zamanda bu kanaatlerini şahsî, ölçülü, objektif ve sentezci bir görüşle seviyeli bir kıvama getirmeyi bilirdi. Kültürlü bir insan olarak dar bir sahada kalmayıp edebiyat, sanat ve insanla ilgili çeşitli konuları kapsayan geniş ve olgun bir kafa yapısına sahipti. Bu meziyetini de talebelerine, okuyucularına, çevresindeki seçkin dost ve arkadaşlarına zevk ve espiyiyle aktarırdı.

Sabri Esat, 1928 tarihlerinde, psikolojinin Fransa'da henüz tam kuvvetiyle kendini hissettiremediği bir dönemde bile, oradan aldığı ilhamla

psikoloji temasını Türkiye'ye aktarabilmiş bir insandır. Daha sonra çeşitli memleketlerle olan temaslarında katıldığı kongrelerde psikolojinin bir ilmi disiplin olarak Türkiye'deki gelişimine katkılarda bulunmuştur.

Netekim, psikoloji dalında meslek hayatının daha ilk yıllarında klâsik değerdeki çeşitli psikolojik eser ve makalelerin Türkçeye tercümesini yapmıştır. Bunların yanı sıra, folklorumuzu psikolojik açıdan ele alan Karagöz adlı araştırmasıyla, mimikler üzerindeki çalışmaları dikkat çekicidir.

Psikolojide tekli, dar ekol görüşlerine saplanmayıp, ilmin tarih boyunca ve bugün gösterdiği gelişmeleri dikkate alarak talebeye objektif ve ölçülü bir bilgi aktarmaya çalışmıştır.

Sabri Esat, psikolojinin Türkiye'de tatbiki alanlara kaydırılması hususunda da önemli çalışmalarda bulunmuştur. Netekim, 1950 - 57 arasında İETT Psikoteknik Laboratuvarının kuruluşunda Fransa'ya gönderilerek bu işe memur edilen Psikiyatrist Dr. Erdoğan Noyan bu merkezi açarken psikolojik testlerin hazırlanışını Sabri Esat üzerine almıştır. Ayrıca, Devlet Demir Yollarına da psikoteknik imkânların sağlanması için uzun süre çeşitli kanallarla ve makalelerle bir kampanyaya girişmiş olması, müspet sonuç vermemişse de, zamanımız için yerinde bir hamle olarak zikredilmeye değer.

Üniversite öğretiminde mühim bir yeri olan ders verme işleminde disiplinli ve titiz çalışmasıyla bilhassa dikkati çekmiştir. Derslerin ve imtihanların başlama saatleri, verilmiş tarzı, terimlerin, dilin yerinde ve ölçülü kullanılması ve talebenin anlayacağı şekilde aktarılması işini başarıyla yürütmüştür. Ders, imtihan görevlerini adeta aşırıya kaçan bir titizlikle yapar, çalışma arkadaşlarına da bunu aşılar.

Türkçemizi ve Fransızca'yı, titizlik ve zengin nüanslarıyla, bir virtüöz ustalığıyla kullanır, bu alanda, bilhassa şahsî çabalarıyla oluşturduğu bilgisini kuvvetli hafızasının da yardımıyla her an canlı tutup, geliştirirdi. Edebiyat sahasında önemli yeri olan sanat eserlerinin tercümesinde ona isim kazandıran örneklerle burada işaret etmeye lüzum görmüyoruz. Bu arada dil konusundaki bilgisini, sırası gelince tıpkı değerli ve nadide bir koleksiyon gibi karşısındakine, haklı olarak övünen bir gülümsemeyle, zevkle sererdi.

Şahsiyetinin en belirli yönlerinden biri, Batılı tipinin gerektirdiği bütün vasıfları kendinde toplayıp geliştirmek ve bir entelektüel olarak hayattan alacağı zevkleri bu açıdan ayarlamaktı. Netekim, ele aldığı her işte, Batı disiplini kendini gösterirdi. Aynı zamanda, gerçek bir İstanbul ço-

cuğu ve İstanbullu entellektüel olarak bu vasıflarını şahsiyet yapısında üstün bir kıvama ulaştırmayı bilmişti.

Kan akrabalığından ziyade, fikir akraba ve yakınlığına önem verip, arkadaş ve insan münasebetlerini bu yoldan ayarlardı. Sabri Esat'ın dar gruplaşmalardan kaçışı ve meseleleri şahsî değil de, objektif ve geniş açıdan ele alışı herkesçe bilindiğinden, Fakülte içinde halli gereken problemlerde ve bunların en çetinlerinde bile, kendisine uzlaştırıcı bir rol verilirdi. Kendisine her hangi bir yönden yapılacak hücumları da hoşgörülükle karşılardı. Şahıslar hakkında bazı menfi hükümlerini dile getirirken, bunları o kimselerin yüzlerine söyleyebilecek ölçüde tutma olgunluğuna ulaşabilmiş insanlardan biriydi.

Klâsik müzik, Sabri Esat'ın başta gelen meraklarındandı. Durmadan zenginleştirdiği batı klâsik müzik koleksiyonunun üzerine titrerdi. Hastanede özlemini çektiği ve son gecesini geçirmek üzere döndüğü evini tanıması, ancak pikabına acele ve son çare olarak koyduğumuz plâklardan işittiği müzik sesiyle mümkün oldu. Ve 10 - 15 saat sonra gelen ölümünden evvel işittiğim son sözler şunlardı: "Demek burası benim evim, ama bir de tiyatro olan bir evim var benim, değil mi?" Tiyatro ise bir başka açıdan derin bir şekilde hayatına karışmıştı.

Sabri Esat'ı önce talebesi, sonra doçenti, daha sonraları da yakın bir çalışma arkadaşı olarak tanıdım. O, çok yönlü ve renkli şahsiyeti ile "nevi şahsına münhasır" bir ilim ve fikir adamıydı.